

ANADOLU AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

ISSN: 2667-5471

Yıl 4 Sayı 2

Eylül - 2022

ANADOLU AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

ISSN: 2667-5471

Cilt 4 / Sayı 2 / Eylül 2022

İMTİYAZ SAHİBİ

Doç. Dr. Mustafa KARACA

EDİTÖR KURULU

Prof. Dr. Şafak Ertan Çomaklı / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi - Baş Editör

Doç. Dr. Mustafa Karaca / Anadolu Üniversitesi – Editör

Doç. Dr. Kürşad Emrah YILDIRIM / Anadolu Üniversitesi – Editör

Doç. Dr. Özgür Demirtaş / Kayseri Üniversitesi – Teknik Editör

Öğr. Gör. Dr. Eser GEMİCİ / Anadolu Üniversitesi – Sorumlu Editör

Öğr. Gör. Dr. Caner ÇAKI / Ahi Evran Üniversitesi – Editör

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Şafak Ertan Çomaklı / Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi - Yayın Kurulu Başkanı

Doç. Dr. Mustafa Karaca / Anadolu Üniversitesi

Doç. Dr. Özgür Demirtaş / Kayseri Üniversitesi

Doç. Dr. Kürşad Emrah YILDIRIM / Anadolu Üniversitesi

Öğr. Gör. Dr. Eser GEMİCİ / Anadolu Üniversitesi

Öğr. Gör. Dr. Caner ÇAKI / Ahi Evran Üniversitesi – Editör

BİLİM KURULU

Prof. Dr. A. Asuman Akdoğan Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. A. Emre Demirci Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Cengiz Anık Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Dilaver Tengilimoğlu Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. Enver Aydoğan Hacı Bayramı Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Farzand Ali Jan COMSATS Institute of Information Technology
Prof. Dr. K. Özkan Ertürk Düzce Üniversitesi
Prof. Dr. Kenan Güllü Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Kubilay Özyer Gaziosman Paşa Üniversitesi
Prof. Dr. Mahir Nakip Çankaya Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Başar Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal Kültür Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Marangoz Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Sezai Türk Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Şükrü Akdoğan E. Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Metin Işık Sakarya Üniversitesi
Prof. Dr. Muhammad Zia-Ur-Rehman National Defence University
Prof.Dr. Murat Ercan Anadolu Üniversitesi
Prof. Dr. Nurettin Güz E. Öğretim Üyesi
Prof. Dr. Raci Taşçıoğlu Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Serdar Salman Milli Savunma Üniversitesi
Prof. Dr. Şafak Ertan Çomaklı Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Tahir Rashid University of Salford
Prof. Dr. Ümit Arklan Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Erkan Turan Demirel Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Nilsun Sarıyer Nuh Naci Yazgan Üniversitesi
Doç. Dr. Aykut Arslan Piri Reis Üniversitesi
Doç. Dr. Burcu Öksüz İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Doç. Dr. Kürşad Emrah Yıldırım Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Mahir Hamidov AMEA Z. Bünyadov Serqşünaslıq İnstitut-Azerbaycan
Doç. Dr. Mustafa Karaca Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. N. Öykü İyigün İstanbul Ticaret Üniversitesi
Doç. Dr. Özgür Demirtaş Kayseri Üniversitesi
Doç. Dr. Rızvan Sulejmani Universiteti Nënë Tereza
Doç. Dr. Sema Polatçı Gaziosman Paşa Üniversitesi
Doç. Dr. Usman Ghani American University of Sharjah
Doç. Dr. Vasilis Leontitsis Brighton University UK-İngiltere
Doç. Dr. Zülfiye Acar Şentürk Uşak Üniversitesi
Doç. Dr. Emrah Aydemir Fırat Üniversitesi
Doç. Dr. Ersin Diker Gümüşhane Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Aslı Geylan Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi A. Bahadır Darı Yalova Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ataullah Shah Allama Iqbal Open University
Dr. Eser GEMİCİ Anadolu Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

"*DENİZE DOĞRU*" KİTABININ MC CLELLAND'IN BAŞARMA İHTİYACI TEORİSİ, GAZALİ'NİN BÜTÜNCÜL İHTİYAÇLAR TEORİSİ VE İBN-İ HALDUN'UN İHTİYAÇLAR TEORİSİ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ	**1-9**
1984-1989 BULGARİSTAN GÖÇÜ SONRASI TÜRKİYE'NİN BALKAN DIŞ POLİTİKASI	**10-22**
ALAŞ AYDINLARININ MANEVİYAT ÜZERİNE ÇALIŞMALARI	**23-28**
BANDIRMA'DA BİLİM VAR! TÜBİTAK 4007 BİLİM ŞENLİĞİ KATILIMCILARININ BİLİMSEL TUTUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	**29-51**
BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF INTEGRATED TOURISM STUDIES	**52-63**
BÖLGESEL YENİLİK POLİTİKASININ UYGULAMA MEKANİZMALARI	**66-70**
DÖNGÜSEL KENTLER VE TÜRKİYE'DEKİ ÇEVRE MEVZUATININ UYGUNLUĞU	**71-92**
ESKİŞEHİR İLİNDE AMBALAJ ATIKLARININ GERİ DÖNÜŞÜMÜNÜN İNCELENMESİ VE SOSYOEKONOMİK DÜZEYİN ÇEVRESEL HASSASİYETE ETKİSİ: BATIKENT VE BAĞLAR MAHALLESİ ÖRNEKLERİ	**93-122**
EXAMINATION OF EGO RESILIENCE	**123-130**
EXAMPLE OF MARVELLOUS MUGHAL ARCHITECTURE IN BANGLADESH: TOMB OF BIBI PARI	**131-140**
FROM OFFICIAL IDEOLOGY TO UNOFFICIAL INTERPRETATION: A THEORETICAL APPROACH TO THE RELATIONSHIP OF KEMALISM AND CULTURAL HUMANISM	**141-160**
HİTİT ÜNİVERSİTESİ BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ	**161-171**
INVESTIGATION OF THE MEDIATING ROLE OF THE AGE GROUP IN THE IMPACT OF DOMESTIC PROBLEMS ON INDIVIDUAL PROBLEMS OF AFGHAN MIGRANT CHILDREN IN KAYSERİ	**172-183**
JESSE SHERA'NIN SOSYAL EPİSTEMOLOJİ ANLAYIŞI	**184-193**
KAMU GİRİŞİMCİLİĞİ KAPSAMINDA BELEDİYE PERSONEL ŞİRKETLERİNİN İNCELENMESİ	**194-205**

KAZAK TARİHİ ŞİİRLERİNİN ÖZELLİKLERİ	**206-209**
KÜLTÜREL MİRASIN YAŞATILMASINDA TARİHİ MEKÂNLARIN HAZİNE AVI ETKİNLİĞİ İLE ÖĞRETİLMESİ: BALIKESİR ÖRNEĞİ	**224-234**
MEDIA AS A MEANS OF POLITICAL COMMUNICATION: "A REVIEW INTO NEWS OF NEW ZEALAND MOSQUE ATTACKS"	**235-243**
NECMETTİN ERBAKAN ÖRNEĞİNDE TÜRK DIŞ POLİTİKASININ İSLAMCI ELEŞTİRİSİ	**244-260**
THE HUMAN AND CULTURE FACTOR IN NATION BRANDING: A STUDY ON FOREIGN ACADEMICIANS WORKING IN TURKEY	**261-277**
THE RELATIONSHIP BETWEEN MEANING OF WORK AND MANAGERIAL RISK PERCEPTION DURING THE COVID-19 PANDEMIC IN TURKEY: AN EXAMPLE OF HEALTH PROFESSIONALS	**278-289**
TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM VE VERGİ GÜVENLİĞİ ETKİNLİĞİ ÜZERİNDEKİ ROLÜ	**290-314**
TÜRKİYE'DE DERNEKLEŞME VE TOPLUMSAL GELİŞMİŞLİK GÖSTERGELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ	**315-340**
TÜRKİYE'DE HÜKÜMET SİSTEMİ TARTIŞMALARI VE RASYONELLEŞTİRİLMİŞ PARLAMENTER SİSTEM	**341-365**
TÜRKİYE'DE MEDYA OKURYAZARLIĞI KONUSUNDA YAPILMIŞ OLAN LİSANSÜSTÜ TEZ ÇALIŞMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	**366-382**

ANADOLU AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

1984-1989 BULGARİSTAN GÖÇÜ SONRASI TÜRKİYE'NİN BALKAN DIŞ POLİTİKASI

Hatice ÖZ*
Kürşad Emrah YILDIRIM**

Özet

Ele alınan bu çalışma Avrupa'nın en büyük zorla ettirilen göçü olan 1984 yılında başlayan yolculuğun Bulgar Türkleri için ne denli zorlu bir süreç olduğuna değinilerek bu süreç doğrultusunda Türkiye'nin Balkan Politikası incelenmiştir. Çalışma her şeyden önce Uluslararası disiplininde belki de üzerine yazılmış, yazılacak birçok makaleden sadece biri olmaktan ziyade insanlık dramı haline gelen ve uluslararası mecra için pek bir etki uyandırmayan 1984-1989 yıllarında yaşanılan göçe değinmiştir. Soykırıma yönelik zorla yapılan bu göçlerin Türkiye'nin farkına varması ile Balkanlara yönelik uyguladığı dış politik varlığına değinilerek uluslararası ilişkiler disiplinine katkıda bulunulması amacı ile ele alınmıştır. Türkiye son on yılda, ekonomik büyümesine de paralel olarak bahsi geçen bölge Balkanlar'da ekonomik ilişkilerini, kamu diplomasisini ve kültürel faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. Türkiye artık yeni bir dış politika perspektifine sahiptir. Balkanlar' a karşı da yürütmüş olduğu politikasında her zaman iyi niyet ve güçlü diplomasi üzerine durmayı savunmuştur. Sağlam ipler ile örülmüş bir bağ olan Balkanlar ve Türkiye ilişkileri karşılıklı çıkar, hoşgörü ve geçmişi kabullenmeye değinmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Dış politika, Bulgaristan göçü, Balkanlar*

TURKEY'S BALKAN FOREİGN POLİCY AFTER 1984-1989 BULGARİAN MİGRATİON

Abstract

In this study, Turkey's Balkan Policy was examined in line with this process by mentioning how difficult the journey started in 1984, which is the largest forced migration in Europe, for Bulgarian Turks. First of all, the study touched on the migration experienced in 1984-1989, which has become a human drama rather than being just one of many articles written on and to be written on the international discipline, and which did not have much impact for the international media. It is discussed with the aim of contributing to the discipline of international relations by mentioning Turkey's awareness of these forced migrations towards the Genocide and its foreign policy towards the Balkans. In the last ten years, parallel to its economic growth, Turkey has intensified its economic relations, public diplomacy and cultural activities in the Balkans. Turkey now has a new foreign policy perspective. He has always advocated to stand on goodwill and strong diplomacy in his policy against the Balkans. The relations between the Balkans and Turkey, which are a strong bond, refer to mutual interest, tolerance and acceptance of the past.

Keywords: *Foreign policy, Bulgarian migration, Balkans*

1. GİRİŞ

1.1. Etnik Ayrımcılık ve Göç Kavramları

Hiçbir millet, topluluk, ırk veya insanoğlu yerleşmiş olduğu coğrafyadan zaruri veya keyfi durumlar içerisinde farklı bir yere, coğrafyaya gidip yerleşmek istemez. İnsanlar dünyaya geldiği mekânları memleketi varsayar. Dini, ırkı, milleti, kültürü her ne olursa olsun bu insan ırkının dünyaya gelmesinden beri böyledir. Sınırları ve kuralları olmayan bir kavram olan Göç olgusu, insanlık kadar eski ve köklü bir geçmişe sahiptir. Göç'ün ilk nasıl var olduğu ile ilgilenmek değil konumuz. Bu yüzden tarihi arka planına bakmadan Göç kavramını tanımlamak gerekirse; Sürekli bir şekilde hareket içerisinde olan İnsanoğlunun ekonomik, salgın hastalık, kriz,

*hatiiceoz@outlook.com, ORCID: 0000-0001-8597-7643
**Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, keyildirim@anadolu.edu.tr., ORCİD-D: 0000-0002-7824-4916

ANADOLU AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

savaş, siyasi, toplum düzeninin bozulması, sosyal unsurlar gibi sebepler ile bireysel, topluluk veya aile olarak bulundukları yer coğrafyasını(vatan) terk ederek farklı bir bölge veyahut ülkeye gitme durumudur.

Diğer bir deyişle ulus üstü sınırları aşarak veya bulunulan devlet içerisinde süreci, yapısı, nedeni ne olursa olsun insanın yer değiştirerek yapmış olduğu nüfus hareketidir. Göç eden kişiye göçmen denir lakin bu tanıma mülteciler, zorla yerinden edilmiş kişiler ve ekonomik kişilerde dâhildir (Uluslararası Göç Örgütü(IOM), 2009). Gün geçtikçe her anlamda değişen dünyada Göç olgusu da evirilerek hızı ve içeriğinin değiştiğini söyleyebiliriz. Küreselleşme artık dünyada bir şeylerin çok hızlı ilerlemesini sağladığı gibi göçte de değişimler olmuştur. Daha çok doğudan batıya yönelik olan göç akımını uluslararası göçlerle birlikte birçok farklı yönlere doğru olduğu aşikârdır (Süleymanov,2013). Uluslararası Disiplininin farklı bir boyut kazandığı günümüzde artık göçten bahsederken uluslararası ortamı temel alarak bahsetmekteyiz. Netice de bu ortam içerisinde yaşanan göç hareketliliği yine bahsedilen ortamın getirmiş olduğu zorunlu faktörlerden yaşanmaktadır. Özellikle Soğuk Savaş yıllarından sonrası dönemlerde küreselleşme ile birlikte iyice yerleşen bir olgu haline gelmiştir göç. Sermaye, mal ve hizmetlerin dolaşımı serbestleştikçe insan dolaşımına olan hayranlıkta artmıştır. Kimileri için hayranlık uyandıran bu dolaşım kimileri içinde zulümden farklı değildir. Özellikle mültecilerin bakışı ile bakmak gerekirse, farklı bir boyuttan bahsedilmelidir. Hem mülteciyi kabul eden ülke açısından hem de mülteci durumunda olan taraf için gerçekten de içinden çıkılması zor bir süreç demektir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü,2015). Mesela Türkiye'nin göç alma potansiyeli bulunduğu jeopolitik konum itibariyle daha yüksektir. Bu kapsamda hem yasal hem de yasadışı yollarla ülkemize gelen yabancı sayısı her yıl geçtikçe artmaktadır. Ülkede var olan mültecilere karşı gerekli tedbirler alınmamış olsaydı bir insan yığını söz konusu olacaktı (Çelik,2006, s.150-170). Yani mülteci olmak kadar bunu kabul eden devlet içinde durum pek iç açıcı değildir. Peki, insanlar bu durum karşısında ne kadar bilinçli. Göç ve türev kavramları hakkında ne biliyorlar? Genellikle birçok kişi göç, göçmenlik, mülteci kavramlarının ne anlama geldiğini bilmemektedirler. İnsanları birbirinden farklı kılan ırk ve etnisite unsurlarına kısaca değinilirse; Öncelikle etnisite toplumda bulunan diğer gruplar tarafından farklı kılınarak veyahut birbiriyle en azami düzeyde teması olan iki grup arasındaki ilişkinin görünümüdür. Etnik kelimesi ethnos kelimesinden gelerek belli yüzyıllarda dini ötekileştirmeyi savunmuştur (Waters,2014, s.303-324). Özellikle 2. Dünya savaşının ardından ivedi bir şekilde kullanılmaya başlanması ile Etnisite kelimesi etnik grup, etnik kimlik gibi çeşitli kavramların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Etnisite ile birlikte çokça karıştırılan değineceğimiz bir diğer kavram olan ırk kavramı, insanoğlunun doğumuyla birlikte gelen kalıtsal ve fiziki özelliklerinin de dâhil olduğu birçok insan topluluğudur. Geniş bir pergele yayılan ırk topluluğun bulunduğu coğrafik ve biyolojik kıstaslara dayanmaktadır. Günümüzde çok hassas bir konu olan ırkçılık geçmişte bu kavram yüzünden soykırımlar, ayrımcılıklar yapıldığına tarih sahnesi şahittir. Özellikle ten rengi üzerinde yapılan sınıflandırma toplumlar üzerinde yıkıcı etkiler yaratmıştır (Akademik Perspektif, 2014).

1.2. Bulgaristan'ın Türklere Yönelik Politikaları ve 1984-1989 Göçü

Günümüzde Avrupa kıtasında olan Balkanlar bölgesi nice yüzyıllar boyunca Osmanlı Devleti'ne bağlı kalmıştır. Bir Balkan ülkesi olan Bulgaristan ise bulunduğu coğrafik konumu itibariyle heterojen bir yapıya sahiptir. 600 yıllık Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetinde bulunan ülkede Türk halkını genel anlamda

ANADOLU AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Anadolu'dan bölgeye giden Yörükler oluşturmaktadır. Zaten bölgede var olan Türk halkı ile bir araya gelen Yörükler ile birlikte 17. Yüzyılda güçlü bir Türk varlığı söz konusudur. Osmanlının hoşgörülü devlet anlayışı ile ülkedeki Bulgar halkı kendi aidiyetliklerini ve kültürlerini koruyarak yaşamışlardır. Lakin 1877-1878 yılları arasında meydana gelen Osmanlı-Rus muharebesi sırasında bölgede yaşayan binlerce Türk göçe zorlanmış veya katledilmiştir(Börklü,1999,s.61-79). Tarih böyle seyrederken 1908 yılında Bulgaristan Krallık ilan ederek Osmanlı devletinden ayrılmıştır. Kendi başına hareket etmek isteyen Bulgarlar emperyalist politikalar üreterek Türk halkını adeta ikinci sınıf konumuna getirmişlerdir(Turan,1997,s. 5-62). Osmanlı Devleti'nin her yaşadığı kırılma noktalarında Bulgarların Türklere yönelik nefret söylemleri de ivme kazanmıştır. Bulgarlar Türk halkına belli tarihi aralıklarla uyguladığı isimlerini değiştirme, dini baskıda bulunma veya ibadet etmelerini engelleme gibi politikalarını hep kabul ettirme çabasında bulunmuştur. Her ne kadar savaş sonrası barış anlaşması (Neuilly Antlaşması) imzalansa da Bulgarlar politikalarından tamamen vazgeçmek yerine azaltma göstermiştir(Börklü,1999,s.66). Genellikle Bulgaristan'ın Güney ve Kuzey kesimlerinin doğusunda yer alan Türkler, Bulgarların asimile etme çabalarına direnç göstermiş olsalar da tam kapsamıyla engellenebilmiş değildir (Dede,2014,s.100). Bulgarlarda var olan bu milliyetçilik veyahut bağımsız olup homojen ülke konumunda olma istemi esasen Fransız İhtilali'nden ve Fener Rum kilisesinin Bulgar kilisesinden ayrılması ayrıca Rusya'nın da arkadan destek vermesi gibi nedenlerden doğmaktadır(Turan,1997,s.50). Yaşadıkları vatanlarından gitmemek için zorlu bir çaba gösteren Bulgar Türkleri için ise durum hiçte iyiye gitmemektedir. Tabii 1930-40'lı yıllarda, daha öncesinde de her ne kadar azınlık olsa da Türkler bölgede daha etkin olabilmek adına çeşitli dernekler kurup (Turan Derneği, Türk Muallimler Derneği), Türkçe yayınlar ve Türkçe Eğitimi olan çalışmalar yapmışlardır. Zaten bir çöküşün içinde olan Bulgaristan o dönemde Türklerin yapmış olduğu faaliyetlere ilgisini verememiştir. Lakin dünyaya yön veren ideolojik yapılardan Komünizm gibi etki eden ideolojiler Türklerin derneklerinin kapatılmasına ve yayınlarının durdurulmasına sebep olmuştur (Özsarı,2015,s.1-13). Tarihler 1951 yılını gösterdiğinde Bulgaristan'da Komünist Parti'nin iktidara gelmesi ile ülkede milliyetçilik sloganları artmış, Türk halkının artık asimile olup Bulgar isimlerini kabul etmeleri gerektiği tarzında söylentiler çıkmaya başlamıştır. Zorla isim değiştirme politikası ile belli tarihlerde Türklerin göç etmesine ve Bulgaristan'daki var olan Türk azınlığında düşüş yaşanmasına neden olmuştur (Turan,2003,s.18-43). 15 Ekim 1944 yılında bağımsızlığını kazanan Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nde yine hâkim süren komünist rejim 1946'dan sonra Türk okullarını devletleştirerek tek tip Bulgar milliyeti oluşturmak için somut adımlarını atmıştır. Sistematik bir şekilde ilerleyen Türkleri asimile etme politikaları özellikle toprakların kolektifleştirilmesi ile 1950-1951 yıllarında bir göç yaşanmasına neden olmuştur. Genelde kırsal alanda yaşayan Türkler 1956 yılında Bulgaristan'ın ilk nüfus sayımında 1 milyon kadardır(Börklü, 1999,s.69). Bu süreçte yaklaşık 150.000 soydaşımız Türkiye'ye göç etmiştir. Türkiye için zaten problemli bir süreç olan bu dönemde bu kadar fazla göçün yaşanması her iki ülke arasında gerginliklerin yaşanmasına ve Türkiye'nin bir müddet sınır kapılarını kapatmasına neden olmuştur(Turan,2003,s.33). Çünkü o dönem Türkiye'de iç siyaset olayları ile gergin bir hava varken göç meselesi ile hem kamuoyunda hem de diğer dış devletler ile olan ilişkilerinde çıkmazlara gitmiştir. Komünist Parti Genel Sekreteri Todor Jivkov, bir konuşmasında özellikle Kenan Evren'e ithafında Bulgaristan'da yaşayan Türklerin Türkiye'nin bir parçası olmadığının ve bu yüzden Türkiye'nin yaptığı Bulgaristan'ın iç işlerine karışmak olarak algılanıp bu meselenin Türkiye'yi ilgilendirmediğini ileri sürerek Türk hükümetinin tepkisini çekmiştir (CNN Türk,2014). 1954 yılında iktidara

ANADOLU AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

gelen Todor Jivkov Türklere karşı sert asimilasyon politikaları ile sürekli gündeme gelmiştir. Özellikle Türkçe eğitim veren okulların ya kapatılması veyahut Bulgarlaştırılması konusunda harekete geçerek 1958-59 yıllarında Eğitim Bakanlığı tarafından okulların birleştirilmesi kararı resmen yayınlanmıştır. Hükümet yayınladığı bu kararın Türk halkı için son derece faydalı olacağını savunarak oluşabilecek tepkilere set çekmeye çalışmıştır. Türkçenin, Türkçe konuşmanın gereksiz ve itici olduğunu ve Bulgaristan'da yaşayan Türklerin Türk gelenek ve göreneklerine bağlı kalmamaları gerektiğini ileri süren hem Bulgar hükümeti hem de kamuoyu Türk halkını empoze etmeye çalışmışlardır (Demirhan,2019,s.480-498). 1960-64'lü yıllarda Türk-Sovyet ilişkilerinde yumuşamaya gidilmesi Türk-Bulgar ilişkilerinde de iyi yönde ivme kazanmasına neden olmuştur. İyiye giden bu dönemde ilişkileri düze çıkarmak adına ticaret, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda bir takım sözleşmeler yapılmıştır. Bulgarların her türlü baskı ve zorbalıklarına karşı güçlü mücadele gösteren Türkler bile isteye asla isim değiştirme veya asimile olmayı kabul etmemişlerdir (Börklü, 1999,s.71). Lakin 1974-75 yıllarına gelindiğinde Türk okullarında tüm dersler Bulgarca olmuş, Türk çocuklarının annesi veya babasının Bulgar olması durumunda, çocuğun ismi de otomatikman Bulgar ismi olacak şeklinde karar alınmıştır (Demirhan,2019,s.485). 1970-89 yılları arasında sadece Türkler olmamakla birlikte Pomak, Çingenlere de karşı bir asimile etme kampanyası başlatılmıştır. Türklerin isimleri zoraki olarak Bulgar isimleri veya Hristiyan isimleri ile değiştirilmiştir. Uluslararası mecrada büyük tepkiler verilmemesi, Türk halkının sesini duyuramaması ve her ne kadar kabul edilmese de göz göre göre kültürel soykırım yapılmış olması kabul edilebilir değildir(Dalkılıç&Biçer,2014,s.119-151). 1984-89 göçünü tetikleyen olaylar sanki planlanmış gibi artarda yaşanmıştır. Todor Jivkov uyguladıkları politikaların hızını artırmak için1984 yılında çok sert politikalara yer vererek Türklerin ibadethaneleri kapatıp farklı amaçlarla kullanmaya başlamıştır. Sünnet etmek yasaklanarak çocuğunu sünnet ettiren anne-babaya hapis cezası verilmiştir. Keza aynı şekilde cenaze ve düğün törenlerine kısıtlamalar getirilmiştir. Komünist rejiminde desteklediği bu yaptırımların dışında bir de Türkleri terörizm olayları ile suçlamışlardır. Örneğin 1985 yılında Filibe Tren İstasyonunda bomba patlamasını Türk örgütlerinin yaptığını ileri sürerek 3 Türkü idam etmişlerdir (CNN Türk,2014). Yüzyıllar boyunca Osmanlı Devletin de huzur içinde yaşamış olan Bulgar halkının o topraklarda yıllardır birlikte yaşadıkları Türklere bu şekilde davranılması ve azınlık sınıfına düşürülmeleri yapılan en kötü haksızlıktır ne yazık ki. Bağımsızlığını kazanması ve Komünist rejimin geldiği andan itibaren aşama aşama Türk halkını asimile etmek isteyen Bulgaristan'da belirli tarihlerde göç dalgaları olmuş ve sonuncusu 1984 yılında başlayan dalgalanmadır. Yaklaşık 1.500.000 milyondan fazla Türk göç etmiştir(Bulgaristan Türkleri,2017). Avrupa'da en büyük zorunlu göç olan bu olay üzerine yıllar sonra sinemalara, filmlere, kitaplara ve birçok göçmenin akıllarında unutulmayacak senaryolar bırakmıştır. Aşağıda yer alan tabloda 1887 yılından 2001 yılına değin Bulgaristan'da ki Türk nüfusun varlığı gösterilmektedir. Tabloda da gösterildiği gibi her tarihi aralıkta Türk nüfusunda azalma yaşanmıştır(Dalgılıç&Biçer,2014,s.125).

ANADOLU AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Tablo 1: 1887-2001 yılları Bulgaristan'da ki Türk Nüfusu

YILLAR	TÜRKLERİN NÜFUSU	YILLAR	TÜRKLERİN NÜFUSU
1887	640.000	1940	603.331
1892	705.000	1941(+Dobruca Türkleri)	569.728
1900	850.000	1949	539.656
1905	800.000	1952	505.439
1910	656.025	1956	504.560
1926	800.052	1992	577.555
1934	749.900	2001	618.268

6 Haziran 1989 yılında o meşhur göç olayı başlamış, Bulgarların sert asimilasyonundan kurtulmak isteyen herkes yollara düşmüştü. Her kesimden insanın olduğu bu göç yolunda olimpiyat şampiyonu halterci Naim Süleymanoğlu 'da dâhildi. Lakin o dönemde Türkiye ekonomisi bu kadar ağır göçü kaldırabilecek durumda değildi. O dönemin Başbakanı Turgut Özal her ne kadar bu süreci çok iyi yönetmiş olsa da 21 Ağustos'ta sınırları kapatmak zorunda kalmıştır. Bunun yanı sıra Haziran 1989 - Temmuz 1990 arasında göç eden Türklerin sayısı neredeyse 350 bin kişiyi bulmuştur(CNN Türk, 2014). Geleneklerine, göreneklerine, dinine, inançlarına sıkıca bağlı olan Türk halkı için bunlardan vazgeçmek yerine tüm zorluklara boyun eğerek göç yoluna düşmüşlerdir. Bulgar Türkleri artık öyle bir duruma gelmiştir ki üst mertebede meslek sahibi olamıyor bürokrat veya ordu mensubu olma ihtimalleri mümkün değildi(Balgöç, 2021). Türklere yapılan ani baskıların ilk adresi yoğun nüfusun olduğu köylere yapılmıştır. Artık Türkçe bile yasaklanması ile insan hakları ihlali olan bu durum karşısında Türk halkı tabii ki de bir tepki göstermek zorundaydı. Bu tepkilerden ön önemlisi Kırcaali'de ki Sütkesiği köyünde binlerce kişi toplanarak eylem yapmışlardır. Bu olayın ardından çeşitli bölgelerde eylemler yapılarak azınlık Türkler bir kıvılcımla seslerini duyurmaya çalışmışlardır (Turan,2003,s.25). Aynı zamanda Türkiye'de, baskıların durdurulması için notalar vererek üst bürokratlarla iletişime geçmiştir. Bulgaristan ile bir türlü anlaşmaya varamayan Türkiye, meseleyi uluslararası örgütler nezdine taşıyarak Bulgaristan'ın yaptığı şeyin haksızlığını savunmuştur. Vasat bir hal alan Bulgaristan'da ki mesele Türkiye'nin baskılarına dayanamayınca Todor Jivkov, Turgut Özal'a kapılarını açmasını istemiştir. Özal, kapıların herkese açık olduğunu beyan ederek 1 Haziran 1989'dan 1990'a kadar vizeli ve vizesiz olarak Bulgar Türkleri Türkiye'ye girmişlerdir. Türkiye'ye gelen bazı göçmenler uyum sağlamakta zorlanmış ve geri dönmek zorunda kalmışlardır(Atasoy, 2011,s.368). Genellikle geri dönenler bir takım temel haklarını kaybetmemek, evleri ve mallarının yağmalanmasına mani olmak, yaşlıların göçü kaldıramamış olması gibi sebeplerden ötürü tercih etmişlerdir(Balgöç,2021). Bulgaristan için Soya Dönüş Süreci olarak adlandırılan birçok farklı etnikten milleti Bulgarlaştırma adı altında; kültürel ritüellerini yok ederek, yasaklamalar, işten çıkarmalar hatta öldürme eylemleri çok fazla yaşanmıştır. Tek bir Türk'ü bile görmek istemediğini söyleyen Jirkov, Türklere en büyük zulmü yaşatan Başbakan olarak akıllarda kalmıştır. Türkiye katıldığı her uluslararası toplantıda(NATO, BM) bölgedeki Türklerin yaşadıklarına dair sürekli bir şekilde değinmiştir. Lakin Dünya sahnesinde olaya tek ses çıkaran Türkiye olmuştur(Demirhan, 2019,s.488). Aslında Bulgaristan için en yüz kızartıcı olay, Belene Kampıdır. Belene Ölüm Kampı olarak da adı geçen kamp, Bulgaristan'ın Belene bölgesinde Jivkov tarafından açılmıştır. 1980'li yıllarda asimile etmek amacıyla Türk vatandaşlarının buraya götürülüp ölüme terk edilmeleri insanlık dışı bir olaydır. 1989 yılında Bulgaristan hükümeti, kamptaki

ANADOLU AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

azınlıkları sınır dışı edeceğini duyurarak ve Özal'ın da devreye girmesi ile Türkler Türkiye'ye yol almışlardır. Aradan uzun yıllar geçtikten sonra 2021 yılında Bulgaristan hükümeti 1987-89 yıllarındaki asimilasyon olaylarını kınamış olsalar da bu hiçbir şekilde bu soykırımı Dünyaya unutturmayacaktır(Turan,2003,s.29). Jivkov rejiminin 1989 yılında yıkılması ile yapılan hatalar, zulümler Bulgaristan Devlet Konseyi tarafından kabul edilerek, yasak getirilen Türkçe konuşmanın serbest olacağını, zorla değiştirilen Türk isimlerinin iade edileceği, okullardaki eğitim de Türkçe eğitim yapılabileceği 1991 yılında Bulgar anayasasında da yer verilerek düzenlemelere gidilmiştir. 1991 yılında Soğuk Savaşında bitişini sembolize eden Demir Perdenin yıkılması ile ideolojik bölünmeyi yerle bir ederek Dünyada da yeni bir döneme girilmiştir. Bu süreçte Bulgaristan'ın Avrupa Birliği (AB)'ne adaylığını koyup siyasi ve kültürel alanlarda kendini revize etmesi hasebiyle Türk azınlıklar önemli haklar elde edecektir. Çünkü Bulgaristan nüfusunun %30'unu Türkler oluşturmaktadır (Demirhan,2016,s.489). Bu bağlamda AB'ye girmesi ile insan haklarını göz ardı etmemek adına Türklerde dâhil birçok azınlık için iyileştirme politikası uygulamıştır. Ülkede bulunan Türkler Bulgaristan'ın demokratik hayata geçmesi ile birlikte kendi partilerini kurarak seçimlere katılmışlardır. Hak ve Özgürlükler Partisi adını alan bu parti seçimlerde de ön plana çıkmıştır (Dalkılıç&Biçer,2014,s.128). Bulgaristan ve diğer Balkan ülkeleri NATO üyeliği sonrasında Türkiye olan ilişkilerini geliştirmişlerdir. Türklerin yaşamış olduğu bu göç olayı sadece Bulgaristan'a karşı değil diğer Balkan ülkelerine yönelik uygulanan politikalara da etkisi olmuştur.

2. GÖÇ SONRASI BALKANLAR'DA TÜRKİYE AKTİVİZMİ

Dış politika kavramı birçok tanımlamaları içermektedir. Lakin daha geniş kapsamda ve daha akademik olarak tanımlamak gerekirse, bir devletin sınırları ötesindeki başka bir devlet yahut devletler ile uluslararası arenadaki ilişkilerinin alt inceleme dallarından birisidir (Kürkçüoğlu,1980,s. 309-335). Dış politika, kullanılan stil ve araçlara bağlı olarak hedeflere ulaşmaktır. Maddi kaynaklar ve bir devletin güç spektrumundaki genel konumu, devletlerarası ilişkilerin belirlenmesinde önemli bir rol oynasa da evrensel değerlerle desteklenen ve iyi işleyen bir dış politika, uluslararası oyuncuları için göreceli bir avantaj oluşturmaktadır. Küreselleşme süreçleri jeopolitik alanın yeniden biçimlenmesine kutuplar, güç merkezleri ve bölgesel güçler benzeri yeni bir hiyerarşik sistemin oluşmasına ve yeni jeopolitik eksenlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu koşullar içerisinde yeni gerçeklere uygun bir dış politika şekillendirilmesine, devletin stratejik hedeflerine ulaşmak ve ulusal çıkarları yerine getirmek için yeni araçlar ve yöntemler aramayı gerekli kılmaktadır (Leonova, 2014,s.100). Siyasi meşruiyet, 21. yüzyılda uluslararası ilişkilerin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Küreselleşmiş bir sistemde meşru zemine dayanmayan bir politika uygulamak imkânsızdır. Meşruiyet eksikliğinin olduğu durumlarda, krizler de kaçınılmazdır ve maliyeti genellikle çok yüksektir. Uluslararası kamuoyu, ülkelerin dış politikalarını tanımlamaları ve uygulamaları için kilit bir referans noktası haline geldiği de aşikârdır. Balkanlar, coğrafi yakınlığı ve tarihi bağları nedeniyle Türkiye'nin özel ilgi gösterdiği bir bölge niteliğindedir. Bu bağlar yüzlerce yıl öncesine dayanan Türkiye'nin Balkanlara yönelik uyguladığı dış politikası, tarihsel bağlar üzerinden bir meşruiyet oluşturarak ve daha çok 2000'li yıllardan itibaren gelişen dış politika paradigmaları üzerinden şekillenmektedir. Arap Baharı sonrasında siyasi girişimleri yavaşlasa da Türkiye'nin Balkan hükümetleriyle ikili ilişkileri oldukça sıcak kalırken ekonomik, sosyal ve kültürel bağlar güçlenmiştir. Dünya da küresel dengelerinde yeniden yerleşmesiyle birlikte Türkiye'de de 20. Yüzyılın ikinci

ANADOLU AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

yarısında aşikar hale gelmiş olan Türk dış politikası, 21. Yüzyılın ilk on yılına damgasını vurmuş olan Türk dış politikası ile kıyaslandığında hem uygulama alanları ve temel öncelikleri hem de söylem ve düşünsel alt yapısı bağlamında kökten değişim ve de dönüşümler neticesiyle çok daha kapsamlı, düzen kurucu ve proaktif bir özellik elde ettiği hususunda geniş çaplı bir uzlaşı oluşmuştur (Duran, İnat ve Ataman,2009,s.11). Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra kendi bloğu olan Batı Bloğundaki lideri doğrultusunda durağan politikalardan sıkı politikalar izleyen bir döneme geçiş yaşansa da bu dönemde Türk Dış Politikası hızlı bir şekilde gelişmediği ortadadır. 1990'larda, Türkiye'nin bölgesel politikası çoğunlukla askeri özellikler taşımakta ve daha az diplomasi içermektedir (Örmeci,2011,s.224-226). Türkiye, yeterli ekonomik gücün olmadığı bir dönemde zaten var olan Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), geniş bir coğrafyaya yayılamamış ancak dış politikada bir araç olarak kullanılmış ve çözüme kavuşturmaya çalışan bir ülke imajı çizerek Türkiye'nin yumuşak gücünü artırmaya çalışmıştır (Örmeci,2011,s.225). Türk dış politikasında daha köklü bir dönüşüm ise 2000'li yıllardan sonra başlamıştır. Bahsi geçen dönem içerisinde, Cumhuriyet'in kuruluşundan beri hâkim olmuş güç, çıkar ve güvenlik gibi mefhumları asıl öncelikler olarak nitelendiren ve meşruluğunu tehdit kavramından almış olan tradisyonel otoriter/bürokratik zihniyet yerini iş birliği ve barışa bırakmıştır (Duran vd.2009, s.44). Bu süreçte dış politikada ön plana çıkmaya başlayan yumuşak güç yaklaşımında Türkiye'nin bu dönemde yakalamış olduğu ekonomik istikrar da etkili olmuştur (Demir,2012,s.213). 2000'li yıllar içerisinde Türkiye'nin dış politikadaki aktifliğinin artmasıyla beraber bu tarihlerde Balkanlarla gerçekleştirdiği ekonomik ilişkiler, sosyal -kültürel bağlar ve aynı zamanda siyasal diyaloglarında çok büyük ve gözle görülür düzeyde ilerlemeler gerçekleşmiştir (Ekinci,2014,s.7-24). Türkiye'nin aynı zamanda ekonomik alanda kazanmış olduğu olumlu gelişmeler TİKA, AFAD, KIZILAY gibi kurum ve kuruluşları yumuşak güç uygulamalarında etkin bir şekilde kullanmasına imkân tanımıştır (Altunışık,2019,2-5). Balkanlar bölgesinin ekonomik şartlarındaki iyileşmeler bilhassa Bulgaristan'ın Türklere yaptığı kültürel soykırımı kabul etmesi, barışın sağlanıp istikrarlı hale gelmesi hem bölge ülkeleri açısından hem de Türkiye açısından güvenlik parametreleri düzeyinde ekstra önem arz etmektedir. Bu güvenliğin sürekli olması adına Türkiye 1990'lı yıllardan değin bölgede yaşanan alt yapı sorunlarını çözmek, kalkınmayı hızlandırmak adına yardımlar göndermektedir. Söz konusu yardımların bilhassa 2000'li yıllardan önceki dönemlere nazaran artış göstermektedir. OECD'nin verilerine göre ise 2016 yılında Türkiye Balkan ülkelerine 154.6 milyon dolarlık yardım da bulunmuştur. Bahsi geçen meblağ Türkiye tarihinde Balkan ülkelerine giden en yüksek yardım rakamıdır. Türkiye'nin Bölgedeki en aktif kurumu olan TİKA'nın tarım ve hayvancılık desteklerinin yanı sıra çok sayıda sağlık, eğitim hatta belediye altyapılarında ki iyileştirilmeye değin maddi destek sunmuştur (Ekinci,2014,s.15). Balkan ülkelerine özellikle eğitim konusunda destekte de bulunan Türkiye, sadece Balkanlar bölgesini içeren Burs Programı dışında Uluslararası Öğrencileri kapsayan Türkiye Bursları gibi destek programlarını sunmaktadır. Türkiye sayesinde birçok Balkan ülkesindeki yüzlerce öğrenci ülkemizde eğitim görme fırsatını yakalamıştır. Nüfus olarak Türklerin daha yoğun olduğu bölgelerde Türkçe öğretilmesi amacıyla ders kitapları dağıtılmış ve bu amaçla faaliyetlerde bulunulmuştur (Ekinci,2014,s.17). Bu yaklaşım, Ortadoğu ülkelerinin bazı seçkinleri, Batılı analistler ve Türk siyasetinin muhalifleri tarafından sık sık eleştirilmiş ve yeni Osmanlıcılık olarak etiketlenmiştir (Davutoğlu,2010,s.2-4). Diplomatik ilişkilerini her bağlamda Balkanlar'da iyileştirilebilir düzeyde yürüten Türkiye'nin tarihi geçmişi ve Bulgar Türkleri gibi birçok Türkün bölgede azınlık durumuna düşmesine rağmen günümüzde güçlü bir politika yürütmektedir.

ANADOLU AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

1990'lı yılları çatışma içerisinde geçiren Balkanlar, alternatif enerji yolları üzerinde yer almaktadır ve yüzyıllardır düzenli olarak büyük güç rekabeti yaşamıştır. Ayrıca Balkanlar, Türkiye'nin Avrupa'ya açılan kapısıdır (Ekşi,2017,s.195-198). Türkiye'nin Avrupa ülkeleriyle ticareti için tek kara bağlantısı olması nedeniyle de vazgeçilmez bir ticaret yoludur. Balkanlar, Türkiye-AB ilişkilerinde önemli bir yere sahiptir. Türkiye ile Balkan ülkeleri arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi AB'ye giden yolu açarken, Balkanlar da AB'nin enerji ihtiyaçlarında Türkiye'nin en önemli kaldıracı olan boru hattı güzergâhları için stratejik bir noktadır. Türkiye'den Avrupa'ya transfer hatları, Türkiye'yi bir enerji koridoru haline getirirken Avrupa'yı da Türkiye'ye muhtaç hale getirmektedir (Ekşi,2017,s.196). Ayrıca bölgesel istikrarın Türkiye'nin güvenliği üzerindeki etkileri, bölgeden artarda gelen göç dalgaları ve bölgenin Türkiye ile Avrupa arasında bir köprü olma konumu nedeniyle bölge Türk dış politikası için önemli olmuştur. Buna göre 1990'lı yıllardan itibaren bu bölgede barışın tesis edilmesi ve istikrarın sağlanması Türkiye'nin dış politikasının en önemli öncelikleri arasında yer almaktadır (Rašidagić,2013,s.56-60). Türk dış politikası 2000'li yıllardan bu yana Türkiye ile Balkan ülkeleri arasında sık sık yapılan üst düzey ziyaretlerle daha fazla ivme kazandıkça ve Türkiye'nin siyasi, diplomatik, kültürel, ekonomik etkisini pekiştirerek bir etki alanı oluşturulmaya çalışılmıştır (Özkanca,2014,s.38-40). Uluslararası İlişkiler disiplini olarak bahsettiğimiz kavram içerisinde devletler sert güç olarak adlandırılan askeri, ekonomik unsurları ve yumuşak güç kavramını oluşturan kültürel, siyasi, diplomatik unsurlarının kullanım yoğunluğuna göre uluslararası sistem içerisinde etkinliklerini korumaktadırlar. Devletler günümüzde iki güç kavramı üzerinde sert güç kavramlarının aktivizm edilmesinden ziyade daha çok kendi rızaları ile hareket edebilecekleri ve diğer uluslararası aktörler üzerinde daha çok etki kurabilecekleri yöntem olan yumuşak gücü benimsemektedirler. Bu tavır realist bakış açısı ile de gücün fiziksel veyahut fiziksel olmayan unsurlarını müdahale aracı haline getirilmeden gerçekleştirebilmeyi içermektedir. Söz konusu Uluslararası İlişkiler disiplininin karmaşık yapısı zaten devletlerin resmi ilişkilerin ötesinde daha samimi ve kamuya yönelik diplomasi kullanarak politikalar üretmeye yönlendirmektedir (Karagül,2013,s.79-102). Türkiye, AK Parti iktidarı döneminde Balkanlar'daki nüfuzunu kültür bazında artırma stratejisini uygulamaktadır (Muhasilović,2018,s77-78). AK Parti iktidarı döneminde Türkiye'nin Balkan politikasının, ağırlıklı olarak kamusal-kültür diplomasisi temelinde yumuşak bir güç politikası izleyerek bölgedeki kültürel-sosyal etkinliği artırma stratejisi olduğudur. Bu çerçevede Türkiye'nin AK Parti iktidarı dönemindeki Balkan politikası, kamu diplomasisine ve yumuşak güç araçlarına dayalı, kültür odaklı bir diplomasi stratejisi olarak tanımlanabilir. Bunun bir örneği olarak, Türkiye'nin, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi geçici üyeliği seçim sürecinde kullanılan 192 oyda 151 gibi yüksek oyla üyeliğine kabulünde yumuşak güç unsurlarının doğrudan etkisi olmuştur. Kızılay, TİKA ve Yunus Emre gibi devlet destekli kurumların günümüze değin gelmesinin bir de arka perdesi bulunmaktadır. Bu arka perde kısmında Balkanların varlığı ise; Osmanlı Devleti'nin Balkanlara yerleşme aşamasında sadece askeri güç kullanmamış; oluşturduğu ve sürdürdüğü vakıf kültürüyle esasen geçmişte yumuşak güç perspektifini başarılı bir biçimde uygulamıştır. Balkanlar bölgesinde yüzyıllar boyu iç ve dış ilişkilerde uygulanan yumuşak güç faktörleri hasebiyle sürekli barış ve istikrar asırlardır bölgede hâkimiyet kuran Osmanlı Devleti'nin ardından da Balkanlarda göreceli istikrar ancak yumuşak güç unsurlarının kullanılması ile mümkün olabilmiştir. Soğuk Savaş'ın bitmesi ile Balkanlardaki etnik kökenli çatışmaların baş göstermesi Türkiye tarafından kayıtsız kalınması imkânsız bir süreci ifade etmektedir. İşte bundan ötürü Türkiye gibi bölgede aktif olan ve Balkan halkının her türlü hezimete

ANADOLU AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

uğratıldığında mücadeleci tavır sergilemesi Balkanların en güçlü ülkesi olarak bölgenin her açıdan dinamikleşmesinde ivdirgen olarak rol almak istemiştir. Türkiye açısından Balkanları Batı ile kurulan bir köprü olarak nitelendirilmiştir. Bundan ötürü Balkanlara bakış açısını tarihsel, kültürel ve insani bağlar nedeniyle dört eksene yayılan bir politika benimsemiştir (Dışişleri Bakanlığı,2012). Bu çerçevede Balkanlara karşı yürütülen ekonomik açılımlar, siyasi entegrasyon ve etnik yapılaşma, kültürel benzerlik ve dini yöndeki yoğunlaşma ile Türkiye'nin bölgeye ilgisi iyi ilişkiler yürütülmesine ve hassas dengeler kurulmasına vesile olarak milli yöndeki söylemlerden ziyade yumuşak\soft söylemler ile yürütüldüğü dikkate değerdir (Karagül,2013s.80). Bu strateji çerçevesinde Türkiye, Balkanlar'da Başbakanlık kamu diplomasisi kurumları olarak Kamu Diplomasisi, TRT ve Anadolu Ajansı; Kültürel diplomasi olarak Yunus Emre Enstitüsü; Dış yardım diplomasisi olarak TİKA; Din diplomasisi olarak Diyanet İşleri Başkanlığı ve diaspora diplomasisi olarak Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) faaliyetler yürütmektedir (Muhasilović,2018,s.77). Bu bağlamda, Türkiye'nin 2000'li yıllarda Balkan politikasına yeni kurumlar, araçlar ve mekanizmalar katması ile önceki dönemlere göre farklı ve özgün bir diplomasi tarzı izlediği söylenebilir. Türkiye 2000'li yıllarda Balkan politikasını hem ilgilendiği konular hem de uyguladığı araçlar, yöntemler ve mekanizmalar bağlamında önceki dönemlere göre çeşitlendirdi. Balkan politikasında bu çeşitliliği ve farklılığı sağlayan kamusal-kültür diplomasisidir (Ekşi.2017,s.198). Türkiye ile Balkanlar arasındaki yumuşak gücün ortak zemini budur. Ayrıca Balkan kelimesinin Türkçeden geldiğini düşündüğümüzde bölgenin Türkiye için önemi daha baştan bellidir. Buradan hareketle Türkiye'nin Balkanlar'da kültürel ve tarihi derinliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır (Ekşi,2017,s.198). Balkanlar, Pax Ottomana olarak adlandırılan 500 yıllık Osmanlı egemenliğinin ve mirasının derin etkisini halen korumaktadır. Türkiye'nin Balkan Politikasını Osmanlı mirası söylemi üzerinden kurmak ve Yeni Osmanlıcılık olarak da anılan bölgeyle kültürel bütünleşmeyi hedeflemek strateji olarak algılanmıştır. Türkiye'nin Balkanlar'da kültürel himaye inşa etmesi, özellikle 2009 yılında Bosna'da Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'nin açılışında Bakan Davutoğlu'nun Osmanlı tarihine vurgu yaparak Türkiye öncülüğünde bölge ülkelerini bütünleşmeye çağıran konuşması neo-osmanlıcılığın doğuşu olarak algılanmıştır (Ekşi,2017,s.197). Bu bağlamda Türkiye, Yunus Emre Enstitüsü'nü dış politikasını Balkanlar'da ve kültür diplomasisini de diplomatik yöntem ve aracı olarak takip edilecek bir kuruluş olarak belirlemiştir. Türkiye'nin kültür diplomasisine dayalı bir strateji formülasyonu Balkanlar, daha önce de vurgulandığı gibi bölgedeki tarihi ve kültürel bağlarından ve kültür temelli politikaların devletlere yeni güç alanları sağlamasından etkilenmiştir (Fidan&Nurdun,2008,s.93-111). 2000-2018 yılları arasında Türkiye'nin Arnavutluk, Bulgaristan, Yunanistan, Romanya ve eski Yugoslavya ülkelerine ihracatı neredeyse on kat, bu ülkelerden ithalatı ise neredeyse beş kat arttı. Türkiye'nin bölge ile ticaretinin yüzde 80'inden fazlası AB üyesi ülkelerle yapılırken, bölgenin geri kalanıyla ticaretin 2000'li yıllarda imzalanan serbest ticaret anlaşmaları sayesinde de dikkate değer bir artış göstermiştir (Ekinci,2019,s.39-43). 2000'li yılların başında Türk yatırımlarının neredeyse hiç olmadığı Batı Balkanlar'da Türk işletmelerinin faaliyete geçmesi, Türkiye'yi Kosova ve Arnavutluk'ta önde gelen yatırımcılardan biri haline getirdi. Balkanların enerji güvenliğine ve karşılıklı bağımlılığına katkıda bulunmak, boru hattı inşaatı Türkiye'nin bölgeye ilişkin ekonomik vizyonunun bir başka unsurudur. Haziran 2018'de açılışı yapılan Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP) Hazar gazını Yunanistan'a bağlarken, Türk Akım Boru Hattı tamamlandığında Rus gazını Balkanlar'a taşıyacaktır. Avrupa'nın en fakir bölgesi olan Balkanlar'ın ekonomik kırılganlığı, Türkiye'nin ticaret ve yatırım fırsatlarını

ANADOLU AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

sınırlamakla kalmaz aynı zamanda potansiyel bir siyasi ve sosyal istikrarsızlık kaynağı olarak Türkiye için dolaylı bir güvenlik riski de oluşturur. 1990'ların başından bu yana Türkiye, altyapı sorunlarını hafifletmek için Balkan ülkelerine sürekli olarak kalkınma yardımı sağlamıştır (Ekinci,2019,s.41). Türkiye artık yeni bir dış politika perspektifine sahiptir. Balkanlar' a karşı da yürütmüş olduğu politikasında her zaman iyi niyet ve güçlü diplomasi üzerine durmayı savunmuştur. Bir zamanlar Türkler bu bölgede azınlık durumundaydı, asimile edilme politikalarına maruz kalıp kültürel soykırım yaşandığı bölge mecrası tarafından da kabul edildi. Tüm bu kabul edilişler ilişkilerin iyi yönde seyretmesine sebep olmuştur.

Sonuç Yerine

Günümüzde Avrupa kıtasında olan Balkanlar bölgesi nice yüzyıllar boyunca Osmanlı Devleti'ne bağlı kalmış ve hemen hemen bin yıldır Türkler bu bölge de yaşamıştır. Bir Balkan ülkesi olan Bulgaristan ise, bulunduğu coğrafik konumu itibariyle heterojen bir yapıya sahiptir. Yeniden Soya Dönüş olarak adlandırılan ve Bulgaristan'da ki heterojen yapıyı yıkıp homojen sadece Bulgarların vatandaşlığını kabul eden politika 1980-1990 yılları arasında uygulamalar ile gösterilmiştir. Türkiye son on yılda, ekonomik büyümesine de paralel olarak bahsi geçen bölge ile ekonomik ilişkilerini, kamu diplomasisini ve kültürel faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır. Ele alınan bu araştırma genel olarak Türkiye'nin Balkan politikalarına özel olarak ise 1984-1989 yıllarında yaşanan göçlere odaklanmıştır. Bilhassa 1984-89 yıllarını kapsayan Balkanlar da bir ülke olan Bulgaristan'da yaşanan göç olayı araştırılarak yıllarca Osmanlı'nın hâkimiyeti altında yaşayan Bulgarların bağımsızlıklarını kazandıktan sonra etkisinde kaldığı ideoloji ve iktidarda ki hükümetin sebep olduğu o topraklarda nesiller yetiştiren Türklerin azınlık durumuna nasıl geldiği anlatılmaktadır. Bir zamanlar Osmanlı Devleti'nin hâkimiyet alanında olan Balkan coğrafyası, Türkiye'nin en güçlü ve en derin tarihsel ve dini bağlarına sahip olan Avrupa bölgesidir. Bundan ötürü Türkiye'nin Avrupa ile ilişkilerini geliştirebilmesi bağlamında düşünülürse Balkanlar oldukça önemli bir konuma sahiptir. Türkiye'nin son dönemdeki bölgede olan aktivizmi başka bir nedenle de çok önemlidir. Şöyle ki; Balkanlar, AB-Türkiye bağlarını düzeltmenin ve Suriye, Libya, Doğu Akdeniz'deki çoklu krizler ve devam eden mülteci dalgaları nedeniyle sorunlarla dolu iki aktör arasındaki ilişkiyi yeniden kurmanın temeli olabilir.

Genel olarak Türkiye, bölgenin Avrupa-Atlantik entegrasyonunu destekleyerek ve yerel Müslüman topluluklarla yeniden canlanan bağları aracılığıyla tüm Balkan ülkeleriyle iyi ilişkiler kurmuştur. Gerek kültürel bağlar ile gerek ise de dini bağlar ile değerlendirilirse Balkan toplumunun Türkiye'ye Türklere karşı bir sempatizanlıklarının olduğu çok açıktır. Türkiye'nin Balkanlar'a yönelik dış politikasının iki bileşeni aslında birbiriyle yakından ilişkilidir ve birbirini tamamlar. Nitekim Balkanlar'daki başlıca yerel Müslüman topluluklar yani Arnavutlar, Boşnaklar ve Türkler bölgenin Avrupa-Atlantik entegrasyonunun sürekli olarak en ateşli destekçileri oldular. Çünkü bu topluluklar, etnik ve dini kimliklerini korumanın en iyi yolu olarak bu bağları görmektedirler. Bundan dolayı Müslüman topluluklar Türkiye'nin Batı ile Balkanlar'daki rolünün artmasını beklemektedir. Türkiye, tüm bölge ülkelerinin Avrupa-Atlantik entegrasyonunu güçlü bir şekilde desteklediği için bugüne kadar bu beklentileri karşılamıştır.

ANADOLU AKADEMİ SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Kaynakça

1. Akademik Perspektif, "Bulgaristan ve Yunanistan'ın Türklere Karşı Etnik ve Kültürel Soykırımları", 2014, http://akademikperspektif.com/2014/09/17/bulgaristan-ve-yunanistanin-turklere-karsi-etnik-ve-kulturel-soykirimlari/ (Erişim: 20 Mayıs 2021).
2. Balgöç,"Bulgaristan Türkleri", Bursa, http://www.balgoc.org.tr/turk.html, (Erişim: 10 Haziran 2021).
3. Bulgaristan Türkleri, "Bulgaristan Türklerinin Tarihi", 2017 Aralık, https://ar-ar.facebook.com/turkbalkantoplulugu/posts/141401899976682/, (Erişim: 5 Haziran 2021).
4. Burhanettin Duran, Kemal İnat, Muhittin Ataman, "Türk Dış Politikası Yıllığı", 2009, SETA yayınları, s. 11.
5. CNN Türk, "Asimilasyon ve Göç: Bulgaristan Türklerinin Öyküsü",2014, https://www.cnnturk.com/haber/turkiye/asimilasyon-ve-goc-bulgaristan-turklerinin-oykusu, (Erişim: 2 Haziran 2021).
6. Ahmet Davutoğlu,,(20 May 2010). Turkey's Zero-Problems Foreign Policy. Foreign Policy Magazine, s.2-4.
7. Dış İşleri Bakanlığı, 24.08.2012, (Erişim: 26 Temmuz 2021). https://www.mfa.gov.tr/default.tr.mfa
8. Doç. Dr. Abulfez Süleymanov, "Zorunlu Göç ve Psikolojik Etkileri", Turkuaz Dergisi, 2013, https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/176/zorunlu-goc-ve-psikolojik-etkileri
9. Doç. Dr. Ömer Kürkçüoğlu, "Dış Politika Nedir Türkiye'de Dünü, Bugünü", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Sayı 35, Cilt 1, s. 309-335.
10. Emin Atasoy, "Bizden Olan Ötekiler Asimilasyon Kıskacında Bulgaristan Türkleri", Bursa, 2011, *MKM Yayıncılık*, s. 368.
11. Eşref Kenan Rašidagić,(2013), "A Critical Analysis of Turkish Foreign Policy towards the Western Balkans" Turkish-Balkans Relations: The Future Prospects of Cultural, Political and Economic Transformations and Relations, s.56-60.
12. Fatih Çelik, "İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı Analizi" , Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 27, 2006, s. 150-170.
13. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, " Türkiye'ye Yönelik Kitlesel Akınlar", 2015, Ankara: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.
14. Hakan Fidan and Rahman Nurdun, (2008), "Turkey's Role in the Global Development Assistance Community: The Case of TIKA (Turkish International Cooperation and Development Agency)", Journal of Southern Europe and the Balkans 10 (1), s. 93-111.

15. Hasan Demirhan, "Sözlü Anlatımlarla 1984-1989 Yılları Arasında Bulgaristan'da Türklere Uygulanan Asimilasyon Politikaları", RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı 16, 2019, s. 480-498.

16. Uluslararası Göç Örgütü(IOM). (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü.* Cenevre. (Erişim: 18 Mayıs 2021).

17. Jahja Muhasilović,(2018). Turkey's Faith-based Diplomacy in the Balkans. Rising Powers Quarterly, 3(2), s.77-78.

18. Kenan Dülger, (2017). Humanitarian Diplomacy As A New Notion That Has An Improving Effectiveness and Turkey's. Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, 3(2), s 21-23.

19. Kemal İnat, (2014), Türk Dış Politikasının Kapasitesinin Dönüşümü:Ak Parti Dönemi. Türkiye Ortadoğu Araştırmaları Dergisi, 1(1): 3-7.

20. Meliha Benli Altunışık, (2019). Turkey's Humanitarian Diplomacy: The AKP Model. s.2-5.

21. Mehmet Uğur Ekinci,(2019), Turkey's Balkan Policy and Its Skeptics. Insight Turkey 21(2), s. 39-43.

22. Mary Waters "The Everyday Use Surname to Determine Ethnic Ancestry.", *Qualitative Sociology,* Cilt 12, Sayı 3, Nisan 2014, s. 303-324.

23. Mehmet Dalkılıç, Ramazan Biçer "Etnik Barış Bağlamında Bulgaristan Türklerinin Bulgarlarla Sosyal İlişkileri", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 2014, s. 119-151.

24. Mehmet Uğur Ekinci ,"Türkiye-Balkanlar İlişkileri", Mayıs 2017, Sayı 204, SETA yayınları, s. 7-20.

25. Meşkure Yılmaz Börklü, "Tarihi Seyir İçinde Bulgaristan Türklerinin Durumu ve Türkiye'nin Bölge Türklerine Yönelik Politikaları", *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 10, 1999,s. 61-79.

26. Muharrem Ekşi (2017), Turkey's Cultural Diplomacy and soft power polıcy toward the Balkans. Karadeniz Araştırmaları,14(55).195-198.

27. Mustafa Özsarı, "Bulgaristan Türklerinin 1930-1940 Yılları Arasında Sosyal ve Kültürel Durumuna Genel Bakış", Akademik Kaynak, Cilt 3, Sayı 5, 2015, s. 1-13.

28. Olga Leonova, (2014), Soft Power as a State's Foreign. Globalistics and Globalization Studies, s.100

29. Ozan Örmeci,(2011), İsmail Cem'in Dış Politikası (1997-2002). Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23, s. 224-226.

30. Orhan Dede, "Balkanlar ve Türkiye: Bilge Adamlar Kurulu Raporu", Mart 2014, *Bilgesam Yayınevi*, s. 100.

31. Ömer Turan, "Balkan Türklerinin Dini Meseleleri", *Yeni Türkiye*, 1997, Cilt 3, sayı 16, s. 45-62.

32. Ömer Turan, "Geçmişten Günümüze Bulgaristan Türkleri", Balkan Türkleri: *Balkanlarda Türk Varlığı*, Editör Erhan Türbedar, ASAM Yayınları, 2003, s. 18-43.

33. Soner Karagül, "Türkiye'nin Balkanlardaki Yumuşak Güç Perspektifi: Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı", Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Sayı 8, Cilt 1, 2013, s. 79-102.

34. Vedat Demir, (2012). Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç. İstanbul: Beta Basım Yayın, s. 213

35. William Hale, (2013). Turkish Foreign Policy since 1774. London: Routledge, s.246.

36. Oya Dursun Özkanca, (2019), Turkey–West Relations The Politics of Intra-alliance Opposition, Cambridge University Press, s.38-62.